

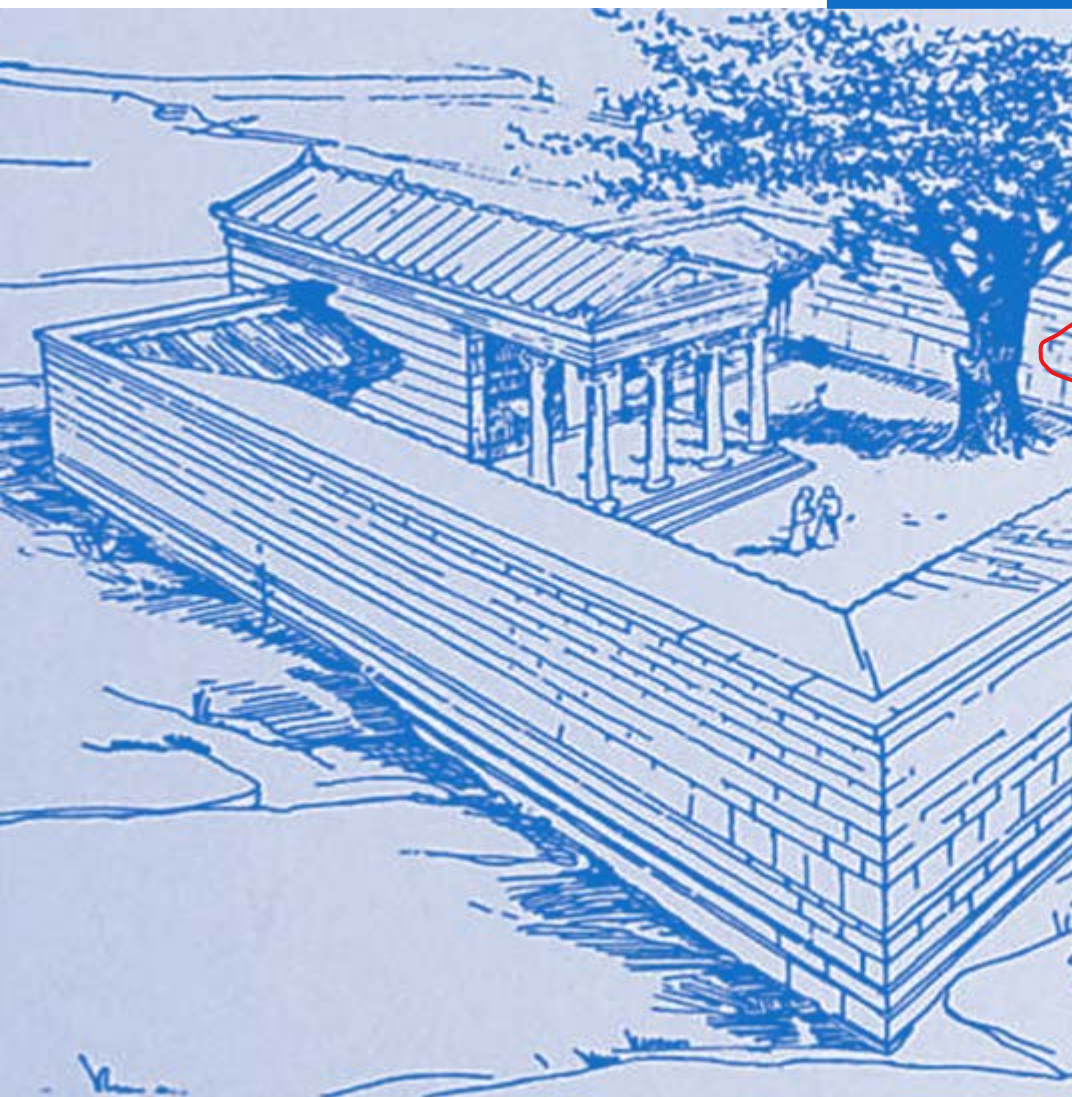
Εκπόνηση Στρατηγικής για τη βιώσιμη διατήρηση και αξιοποίηση των Αρχαιολογικών Πάρκων

Interreg
ADRION ADRIATIC-IONIAN
European Regional Development Fund - Instrument for Pre-Accession II Fund

TRANSFER

Περιεχόμενα

1. Παραδοχές	2
2. Οικονομία	8
3. Εργαλεία ΤΠΕ	11
4. Στρατηγικές Κατευθύνσεις	14
5. Στόχοι	23

1. Παραδοχές

1. ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ

Αναγνωρίζεται πλέον ότι η αρχαιολογία καλείται και επιβάλλεται να ασχοληθεί με το σήμερα και να γίνει περισσότερο κατανοητή για το ευρύ κοινό. Μάλιστα, θέτοντας ως στόχο τη βελτίωση της ποιότητας του παρόντος και συμβάλλοντας έτσι στο σχεδιασμό του μέλλοντος, επιτυγχάνει αποτελεσματικά στόχους και επιδιώξεις που παραδοσιακά είναι πιο κοντά της, όπως για παράδειγμα η έρευνα, η προστασία και η ανάδειξη.

Η αντιμετώπιση των προβλημάτων που σχετίζονται με την διαμόρφωση του εδάφους και του υπαίθριου χώρου μιας περιοχής, είναι ένα από τα πεδία όπου οι συνδέσεις με το παρόν φαίνονται πιο ορατές.

Ένας υπαίθριος χώρος, είτε είναι δομημένος είτε όχι, είναι στην πραγματικότητα ένα πολύπλοκο σύστημα που αποτελείται από υποσυστήματα και συσχετισμούς που έχουν καθοριστεί με την πάροδο του χρόνου χάρη τόσο σε εποικοδομητικές όσο και σε λιγότερο εποικοδομητικές διαδικασίες. Στους αστικούς οικισμούς, πυκνούς ή αραιοκατοικημένους, σε εκτάσεις καλλιεργημένες και μη, σε απομακρυσμένες και ορεινές περιοχές, η βιωσιμότητα συγκαταλέγεται ανάμεσα σε πολλά σημεία τα οποία είναι διαχρονικά συνδεδεμένα μεταξύ τους, καθώς και με την κοινωνία, από τα οποία προκύπτει ότι η μελέτη των υπαίθριων χώρων δεν μπορεί παρά να είναι ολιστική και ότι η προσέγγιση στη μελέτη των αρχαιολογικών χώρων δεν μπορεί παρά να είναι σφαιρική.

Η ανάλυση της Ευρωπαϊκής νομοθεσίας υπογραμμίζει ότι η προσπάθεια προστασίας αποτελεί αρνητική προσέγγιση, η οποία υιοθετείται όταν η φθορά έχει ήδη επέλθει ή όταν υπάρχει άμεσος κίνδυνος να επέλθει.

Η νομοθεσία και τα μέσα πολεοδομικού σχεδιασμού που συνδέονται με τη διαχείριση των αρχαιολογικών πάρκων εφαρμόζονται ομοιόμορφα σε εθνικό επίπεδο σε όλες τις χώρες που συμμετέχουν στο έργο TRANSFER, κάτι που μπορούμε να επεκτείνουμε και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Έτσι, όλα τα αρχαιολογικά πάρκα διοικούνται σύμφωνα με νόμους και πράξεις που, υπό την ευρύτερη έννοια, καθορίζουν τη φιλοσοφία απέναντι στην προστασία και τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Παρά την πρόοδο της συζήτησης και τις θέσεις που εκφράζονται στην κοινότητα, εξακολουθεί να υφίσταται μια ουσιαστικά μνημειακή αντίληψη των πολιτιστικών πόρων, η οποία τείνει να προσδιορίζεται από ένα πλαίσιο προστασίας που εφαρμόζεται στα πολιτιστικά αγαθά.

Είναι σκόπιμο να επισημανθεί ότι η ισχύουσα νομοθεσία και τα μέσα πολεοδομικού σχεδιασμού συχνά εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν το ζήτημα παθητικά. Δηλαδή, δίνεται προσοχή στην πολιτιστική και αρχαιολογική κληρονομιά ως αγαθό που πρέπει να διατηρηθεί, να συντηρηθεί και να προστατευθεί από εκείνες τις ανθρώπινες δραστηριότητες που θα μπορούσαν να το αλλοιώσουν και, ως εκ τούτου, να θέσουν σε κίνδυνο την ύπαρξή του.

Το Αρχαιολογικό Πάρκο εξακολουθεί επίσης να θεωρείται ένα "υπαίθριο μουσείο", το οποίο αποτελεί χωρικό τμήμα, οριοθετημένο και διαχωρισμένο από εδαφικό πλαίσιο, αφιερωμένο αποκλειστικά στην προστασία, τη φύλαξη, την έρευνα, την έκθεση και εν γένει, στην ανάδειξη ευρημάτων. Αυτό συμβαίνει παρά το γεγονός ότι τα περισσότερα αρχαιολογικά ευρήματα εντοπίζονται σε κατοικημένες, αν όχι αστικές, περιοχές με ακμάζοντα πληθυσμό.

Η μνημειακή αντίληψη, η λογική της παθητικής προστασίας και η λογική του υπαίθριου μουσείου, τείνουν να επικρατήσουν έναντι κάθε οράματος προγραμματισμού και σχεδιασμού παρεμβάσεων στα οποία η προστασία και η ανάδειξη της πολιτιστικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς εντάσσονται σε ολοκληρωμένες διαδικασίες σχεδιασμού και διαχείρισης του χώρου και του τοπίου που εμπλέκουν τόσο τις τοπικές κοινωνίες με όρους πολιτιστικής, κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης όσο και τα ενδιαφερόμενα μέρη που στόχο έχουν την πολιτιστική εμβάθυνση, την ψυχαγωγία, την κοινωνικοποίηση και την χαλάρωση.

Η ανάλυση που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του έργου TRANSFER αποκάλυψε σημαντικές διαφορές στα κοινωνικοοικονομικά πλαίσια στα οποία είναι δομημένα τα εκάστοτε αρχαιολογικά πάρκα.

Οι διαφορές αυτές είναι ορατές σε όλο το εδαφικό οικοσύστημα, ιδίως σε σχέση με τις διαδικασίες χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού. Τα μέρη που εμπλέκονται στη διαχείριση της επικράτειας και των αρχαιολογικών πάρκων - το ύψος των επενδύσεων στις διαδικασίες διαχείρισης και ανάδειξης της αρχαιολογικής κληρονομιάς - οι πηγές χρηματοδότησης και οι μέθοδοι εκταμίευσης πόρων - η ικανότητα του οικονομικού συστήματος να αλληλεπιδρά με τις διαδικασίες διαχείρισης των αρχαιολογικών πάρκων - οι τεχνολογικές υποδομές - οι δεξιότητες και η εμπειρία στην εφαρμογή ΤΠΕ στις διαδικασίες διαχείρισης και ανάδειξης της κληρονομιάς - το γνωστικό υπόβαθρο της κοινωνίας σε σχέση με τις ΤΠΕ.

Αναφορά στις Ευρωπαϊκές Συμβάσεις της Μάλτας, στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τον Υπαίθριο Χώρο, στη Σύμβαση του Φάρο, καθώς και στις Ευρω-Μεσογειακές πολιτικές που αναδεικνύουν τη σχέση μεταξύ αρχαιολογικής κληρονομιάς, υπαίθριων χώρων, τοπίου, κοινότητας και τον οικονομικό αντίκτυπο των πολιτικών για την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Πρέπει να υπενθυμίσουμε μια συνεχή σειρά από προβληματισμούς και σκέψεις σχετικά με το θέμα της σχέσης μεταξύ των υπαίθριων χώρων και της ιστορικής πολιτιστικής κληρονομιάς, οι οποίοι περιλαμβάνονται στη Σύμβαση για την Προστασία της Ευρωπαϊκής Αρχαιολογικής Κληρονομιάς (Valletta, 1992), στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τον Υπαίθριο Χώρο (Florence, 2000) και στη Σύμβαση-Πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Αξία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς (Faro, 2005), χωρίς να παραγνωρίζονται οι σημαντικές συνιστώσες του ενδιαφέροντος της κοινωνίας και της συμβολής του στην οικονομική δραστηριότητα.

Ειδικότερα, το εν λόγω κανονιστικό πλαίσιο τονίζει την ανάγκη δημιουργίας διοικητικών δομών ικανών να διαχειρίζονται αναπτυξιακά έργα που σχετίζονται με την αρχαιολογία - την

ανάπτυξη κατάλληλων νομικών ρυθμίσεων για την υπεράσπιση της πολιτιστικής κληρονομιάς στα στάδια του πολεοδομικού σχεδιασμού - τον καθορισμό και την εφαρμογή πολιτικών υπαίθριων χώρων με στόχο τη διαφύλαξη, τη διαχείριση και τη διευθέτηση του τοπίου μέσω της υιοθέτησης ειδικών μέτρων, την ενσωμάτωση των υπαίθριων χώρων στις πολιτικές που αφορούν τον εδαφικό και αστικό σχεδιασμό, στις πολιτιστικές, περιβαλλοντικές, γεωργικές, κοινωνικές και οικονομικές πολιτικές και σε κάθε άλλη πολιτική που μπορεί να έχει άμεσο ή έμμεσο αντίκτυπο στην εδαφική διαχείριση - και ότι οι δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς δεσμεύονται, προκειμένου να αυξήσουν την ευαισθητοποίηση σχετικά με το οικονομικό δυναμικό της πολιτιστικής κληρονομιάς, εφαρμόζοντας πρακτικές που αποσκοπούν στην προστασία και την υπεύθυνη διαχείρισή της, λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές της βιωσιμότητας, της αποτελεσματικότητας και της κοινωνικής συνοχής.

Το ίδιο πλαίσιο τοποθετεί τις "κοινότητες πολιτιστικής κληρονομιάς", όπως ορίζονται από την εμβληματική σύμβαση, στο επίκεντρο αυτών των διαδικασιών, ενώ παράλληλα ενισχύει τις διαδικασίες ευαισθητοποίησης του κοινού και τη κοινωνική συμμετοχή στον προσδιορισμό των αξιών της πολιτιστικής κληρονομιάς και στον ορισμό και την εφαρμογή του χωροταξικού σχεδιασμού.

Ο επιμερισμός των στόχων μεταξύ θεσμικών, δημόσιων και ιδιωτικών φορέων και η διαβούλευση ή η συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στη βάση των πολιτικών σχεδιασμού, θεωρούνται βασικές επιδιώξεις για τους σκοπούς της ολοκληρωμένης αρχαιολογικής διατήρησης, η οποία πρέπει επομένως να στοχεύει, έχοντας αναγνωρίσει την ουσιαστική ανάγκη της προστασίας, στο συμβιβασμό ή τον επιμερισμό μεταξύ των αναγκών της αρχαιολογίας και των αναγκών της χωροταξίας.

Οι διαδικασίες εκδημοκρατισμού που βρίσκονται σε εξέλιξη σε ολόκληρη την Ευρώπη κινούνται, επομένως, προς την κατεύθυνση της προοδευτικής διεύρυνσης της βάσης λήψης αποφάσεων που εμπλέκονται στη διαχείριση των υπαίθριων χώρων, η προστασία των οποίων αποτελεί σαφώς μια πτυχή. Οι διαδικασίες "από κάτω προς τα πάνω" αποτελούν πλέον το βασικό εργαλείο για κάθε δραστηριότητα που θέλει να έχει αποτελεσματικό ρόλο στην διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Το επιχειρησιακό πλαίσιο τονίζει ότι στόχος της διατήρησης - διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς και της βιώσιμης χρήσης της είναι η ανθρώπινη ανάπτυξη, η ποιότητα ζωής αλλά και ο εμπλουτισμός των διαδικασιών οικονομικής, πολιτικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης. Συνεπώς, η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία σε αναπτυξιακά μοντέλα που βασίζονται στην τοπική ταυτότητα, στην ανάδειξη των εδαφικών πόρων στην δυνατότητα δημιουργίας εξωτερικών επιδράσεων σε άλλους τομείς, ξεπερνώντας κατά πολύ τις εκπαιδευτικές, συμμετοχικές και διδακτικές πτυχές.

Οι παραδοχές αυτές βρίσκονται επίσης στο επίκεντρο της Ευρω-Μεσογειακής προσέγγισης για την προστασία και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, κατά την οποία η "ολοκληρωμένη διατήρηση" της κληρονομιάς αποσκοπεί στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη με σημαντικό πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα, καθώς η ίδια η πολιτιστική κληρονομιά θεωρείται σημαντικός μοχλός στις πολιτικές οικονομικής ανάπτυξης και κοινωνικής συνοχής, επίσης σε σχέση με τις διαδικασίες παγκοσμιοποίησης.

2. Οικονομία

2. Οικονομία

Την ίδια στιγμή, οι διαχειριστές του πάρκου δεν είναι συνηθισμένοι στο να εντοπίζουν τις επιπτώσεις των δραστηριοτήτων τους σφαιρικά αλλά και εντός του αξιοθέατου (άμεσα, μέσω της δημιουργίας θέσεων εργασίας, αλλά και έμμεσα, μέσω της ενεργοποίησης άλλων οικονομικών τομέων που συνδέονται με τις κύριες δραστηριότητες που αναλαμβάνονται για τη διαχείριση του πάρκου).

Οι ίδιοι διαχειριστές του πάρκου δεν έχουν συνηθίσει να εξετάζουν το εσωτερικό του χώρου, προκειμένου να αναλύουν τις δυνατότητες που έχουν ή μπορεί να έχουν μέσω των δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα έξω από αυτό και να τις εντάσσουν στις διαδικασίες διαχείρισης του πάρκου.

Η ενίσχυση της προστασίας συνδέεται θεμελιωδώς με τη μακροπρόθεσμη οικονομική βιωσιμότητα των αρχαιολογικών χώρων. Η οικονομική βιωσιμότητα της διαχείρισης των αρχαιολογικών πάρκων διασφαλίζεται και διατηρείται από την αποτελεσματική λειτουργία ενός σύνθετου και αλληλένδετου οικοσυστήματος παραγωγικών δραστηριοτήτων που προσφέρουν προϊόντα και υπηρεσίες.

3 ■ Εργαλεία ΤΠΕ

3. Εργαλεία ΤΠΕ

Το ευρωπαϊκό πλαίσιο εντός του οποίου δραστηριοποιούμαστε αφορά τις πολιτιστικές πολιτικές, τις τάσεις και τις συστάσεις που αναγνωρίζουν το ατομικό και συλλογικό δικαίωμα πρόσβασης και ενασχόλησης με την πολιτιστική κληρονομιά και παράλληλα ενισχύουν τη κοινωνική συμμετοχή μέσω της χρήσης της ψηφιακής τεχνολογίας (Sciacchitano 2019, Lykourentzou 2019). Η ΕΕ αντιλαμβάνεται την πολιτιστική κληρονομιά ως πηγή βιώσιμης ανάπτυξης, που βελτιώνει τη ζωή των ανθρώπων και τις συνθήκες διαβίωσης.

Τα τελευταία χρόνια αυτές οι προσπάθειες έχουν καρποφορήσει. Έτσι ο ρόλος και οι ανάγκες του επισκέπτη στα μουσεία και τους αρχαιολογικούς χώρους έχουν αλλάξει σε βάθος. Η τεχνολογία αποτέλεσε καθοριστικό και ενθαρρυντικό παράγοντα αυτής της εξέλιξης και αποτελεί σημαντικό στοιχείο για τον συγχρονισμό με τις νέες ανάγκες προώθησης της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Οι ΤΠΕ είναι εργαλεία που υποστηρίζουν, δημιουργούν και συνοδεύουν τις δραστηριότητες ενός αρχαιολογικού χώρου, όπως η έρευνα, η τεκμηρίωση, η διαχείριση, η συντήρηση και η αποκατάσταση των ευρημάτων. Χρησιμοποιούνται για την επικοινωνία με τους επισκέπτες και την προώθηση των δραστηριοτήτων του μουσείου, κάνοντας επίσης χρήση συσκευών "οικείων" στο κοινό, όπως τα smartphones, τα tablets και οι υπολογιστές.

Συμβάλλουν άμεσα στους σκοπούς της "εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας" μέσω της πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και στη βελτίωση της ψηφιακής προσβασιμότητας. Δίνουν τη δυνατότητα προσβασιμότητας χωρίς αποκλεισμούς μέσω της ψηφιακής τεχνολογίας, αυξάνοντας την πρόσβαση στην πολιτιστικής κληρονομιά σε όλα τα πλαίσια, τόσο σε φυσικό χώρο όσο και μέσω τεχνολογικών συσκευών, και εξασφαλίζουν ολοένα και μεγαλύτερη συμμετοχή για τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

4. Στρατηγικές Κατευθύνσεις

4. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

Αποφυγή της λογικής που ευνοεί το κοινό καλό έναντι των σχέσεων μεταξύ των αγαθών που παράγονται στην επικράτεια / Ανάγκη ενσωμάτωσης πολιτικών προστασίας και ανάδειξης στην νομοθεσία για τους υπαίθριους χώρους.

Τα πολιτιστικά και αρχαιολογικά στοιχεία αντλούν την αξία τους από τις σχέσεις που είναι σε θέση να δημιουργήσουν μεταξύ αυτών, της ευρύτερης περιοχής και της κοινωνίας. Επομένως, είναι απαραίτητο να βγούμε από την λογική που εξακολουθεί να διαπνέεται από ιδεαλισμό και ιστορικισμό, η οποία επικεντρώνεται σε ένα μόνο περιουσιακό στοιχείο, για να καταλήξουμε σε ένα όραμα προστασίας, διαχείρισης και ανάδειξης των αρχαιολογικών στοιχείων, που επικεντρώνεται στην περιοχή και το τοπίο, το οποίο θεωρείται ως "ένα ομοιογενές τμήμα του εδάφους του οποίου οι τα στοιχεία προέρχονται από τη φύση, από την ανθρώπινη ιστορία και από τις αμοιβαίες αλληλεπιδράσεις".

Το Σχέδιο του Πάρκου πρέπει να ξεπεράσει την έννοια της διαφύλαξης της πολιτιστικής κληρονομιάς που βασίζεται μόνο σε στρατηγικές άμυνας, ελαχιστοποίησης ή αντιστάθμισης των επιπτώσεων. Πρέπει να προχωρήσει πέρα από την απλή διατήρηση των αρχαιολογικών στοιχείων. Κατά συνέπεια, δεν πρέπει να αποτελεί απλώς ένα παθητικό εργαλείο προστασίας, αλλά ένα πραγματικό εργαλείο εδαφικού σχεδιασμού στην επικράτεια.

Το Αρχαιολογικό Πάρκο δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ένα υπαίθριο μουσείο, που θεωρείται ένας συλλέκτης ευρημάτων, με δραστηριότητες που περιορίζονται στη διατήρηση και έκθεση αρχαιολογικών στοιχείων. Η νέα προοπτική για τα αρχαιολογικά πάρκα οδήγησε σε μια νέα στρατηγική που στοχεύει "το πάρκο να γίνει ένας τόπος ενεργούς παραγωγής πολιτισμού, κοινωνικοποίησης και επίτευξης οικονομικού αποτελέσματος".

Ένα Αρχαιολογικό Πάρκο πρέπει να ξεπεράσει την φάση της απομόνωσης στην οποία κινδυνεύουν να περιέλθουν τα αρχαιολογικά ευρήματα και να γίνει μια "γεννήτρια" λειτουργικών, πολιτιστικών, κοινωνικών και οικονομικών σχέσεων μεταξύ των εμπλεκομένων στην ευρύτερη περιοχή και στην έννοια του πάρκου. Σκοπός του πρέπει να είναι να σκιαγραφήσει νέες διαχειριστικές ισορροπίες και να μας αναγκάσει να επανεξετάσουμε την παραδοσιακή αντίληψη του μουσειακού χώρου υπέρ μιας άλλης, όλο και πιο διαδεδομένης ερμηνείας του πάρκου ως "εργαλείου παραγωγής".

Αναφορά στις πολιτικές για τους υπαίθριους χώρους που απαιτούν όλο και περισσότερο τη συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων στη διαχείριση / Ανάγκη ενδυνάμωσης των τοπικών κοινοτήτων για την προστασία και την ανάδειξη. Οι πολίτες γίνονται οι πρώτοι που ενδιαφέρονται για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς όταν κατανοούν την αξία της.

Η αξία ενός ιστορικού - πολιτιστικού περιουσιακού στοιχείου, το οποίο διατηρεί την έννοια του περιουσιακού στοιχείου μιας περιοχής και ακολουθεί επίσης τις καινοτομίες που εισήχθησαν στον τομέα αυτό από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τους Υπαίθριους Χώρους, θεωρείται ότι καθορίζεται από τη συμβολή της τοπικής κοινότητας.

Τη θέση της κρίσης τείνει να καταλάβει η αιτιολόγηση, αναγκάζοντας κάποιον να καταφύγει σε αντικειμενικά κοινά επιχειρήματα και όχι σε αλήθειες που επιβεβαιώνονται από έναν ειδικό.

Συνεπώς, είναι απαραίτητο να επανεξεταστούν οι τρέχουσες διοικητικές διαδικασίες από αυτή την άποψη, η οποία εξαρτάται από την παραδοσιακή εικόνα ενός και μόνο ερμηνευτή της αξίας του πόρου, και να επανεξεταστούν οι μέθοδοι ανάλυσης και αξιολόγησης του ίδιου του στοιχείου. Πράγματι, πρέπει να εισαχθούν νέες μεταβλητές στην ερμηνεία της ποιότητας, που κυμαίνονται από τη συμβολική σημασία έως τη μαρτυρική αξία, από την παραστατικότητα και την αντιπροσωπευτικότητα έως την κοινωνική αντίληψη.

Οι ερμηνευτικές και αξιολογικές κατηγορίες πρέπει να συνδεθούν με διευρυμένα πλαίσια αναγνώρισης και με μια διευρυμένη εδαφική

περιοχή στην οποία τα προβλήματα γίνονται πολύπλοκα και αλληλένδετα.

Ο αρχαιολόγος που διαθέτει ειδικές γνώσεις και κατέχει δεξιότητες βάσει των οποίων αναγνωρίζει την αξία ενός αρχαιολογικού στοιχείου και επιβάλλει μεθόδους προστασίας ή διαχείρισής του, πρέπει να υποστηρίζει τον αρχαιολόγο που προσφέρει τα εργαλεία που είναι χρήσιμα για την αναγνώριση των αξιών του αρχαιολογικού στοιχείου, έτσι ώστε τα μέρη που εμπλέκονται στην διαδικασία λήψης αποφάσεων, από κάτω προς τα πάνω, να γίνουν οι ίδιες φορείς της ανάγκης προστασίας και ανάδειξης.

Η συμβολή στην “εκπαίδευση” των εμπλεκόμενων μερών, συνεπάγεται επίσης την αναγνώριση ότι η ανάπτυξη αυτή έχει ήδη αρχίσει. Εάν η ουσιαστική αρμοδιότητα της προστασίας ανήκει σε κρατικούς, δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς τότε αναπτύσσονται οι σχετικές και δεξιότητες και αυξάνεται το ενδιαφέρον.

Τα όρια της υπερεξειδικευμένης αρχαιολογικής κουλτούρας χωρίς κοινές ερμηνευτικές κατηγορίες για την αντιμετώπιση της δυναμικής του σχεδιασμού και της διαχείρισης των υπαίθριων χώρων: η ανάγκη για σύσταση ενός νέου μετώπου στο ευρύτερο θέμα της αρχαιολογίας.

Οι αρχαιολόγοι πρέπει να συμμετέχουν με δομημένο τρόπο στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Πρέπει να είναι υποχρεωτικό στις ομάδες που δημιουργούνται για την υλοποίηση έργων με αντίκτυπο στον χώρο ενδιαφέροντος, ο αρχαιολόγος να ασκεί ενεργή επιρροή σε όλες τις φάσεις και όχι μόνο στη σύνθεση γνωστικών και νομικών πλαισίων. Ο αρχαιολόγος θα πρέπει να εμπλέκεται στον προσδιορισμό των στρατηγικών γραμμών, ακριβώς επειδή τα αρχαιολογικά στοιχεία αποτελούν πρωταρχικό πόρο για την πολιτιστική και κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη των περιοχών.

Οι αρχαιολόγοι πρέπει να ξεπεράσουν τα όρια που επιβάλλει η υπερεξειδίκευση των ιστορικών - αρχαιολογικών κλάδων, η οποία έχει οδηγήσει στην αντιμετώπιση όλο και πιο σύνθετων θεμάτων με όλο και πιο εμπειριστατωμένο τρόπο, δημιουργώντας παράλληλα ερμηνευτικές κατηγορίες και μοντέλα αναπαράστασης και επικοινωνίας των δεδομένων που μπορούν να γίνουν κατανοητά από ειδικούς διαφορετικών κλάδων που εμπλέκονται σε κοινές διαδικασίες σχεδιασμού και διαχείρισης.

Για να συμμετάσχουν στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που αφορούν στον μετασχηματισμό των υπαίθριων χώρων, και επομένως στις διαδικασίες αστικού και εδαφικού συν-σχεδιασμού, οι αρχαιολόγοι πρέπει να αναπτύξουν μεθοδολογίες για να εργάζονται σε ομάδες και να συνδιαλέγονται με ειδικούς άλλων κλάδων (γεωλόγους, δημογράφους, οικονομολόγους, βοτανολόγους κ.λπ.) που αναλαμβάνουν αρμοδιότητες σχετικά με τις εν λόγω διαδικασίες.

Για τους αρχαιολόγους, ο διάλογος στο πλαίσιο ενός κοινού σχεδίου σημαίνει επίσης ότι πρέπει να έχουν την ικανότητα να αντιμετωπίζουν τις ευθύνες που επιβάλλει η ταυτόχρονη εφαρμογή των πολιτικών θεμάτων σε διαφορετικά θεσμικά, εθνικά, περιφερειακά και τοπικά επίπεδα με στόχο την ολοκλήρωση.

Διαφορετικά, ελλοχεύει ο κίνδυνος μετασχηματισμού του υπαίθριου χώρου, είτε από ιδιωτική είτε από δημόσια πρωτοβουλία, ανεξάρτητα από τις ανάγκες προστασίας αυτού.

Μια ελιτιστική προσέγγιση η οποία εκπροσωπείται από μια μικρή ομάδα ατόμων, κατά την οποία η διαφύλαξη του πολιτισμού αντιτίθεται στην οικονομική ανάπτυξη των υπαίθριων χώρων, μη στοχεύοντας στην επίτευξη κέρδους για την κοινωνία είναι καταδικασμένη να αποτύχει.

Ωστόσο, είναι απαραίτητο να αποφευχθεί ο κίνδυνος που απορρέει από την προσέγγιση ενός ευρύτερου κοινού. Η υπερβολική απλοποίηση του περιεχομένου, η αντιμετώπιση της δυσκολίας να γίνουν κατανοητά τα άκαμπτα κριτήρια που επιβάλλει η μεθοδολογία της ιστορικής - αρχαιολογικής έρευνας, η αναζήτηση της θεαματικότητας, μπορεί να οδηγήσει σε ανεπιθύμητα αποτελέσματα.

Αυτός ο διαφορετικός τρόπος άσκησης της επιστήμης τα αρχαιολογίας, πρέπει να αφορά τον αρχαιολόγο πρωτίστως και όχι έναν νέο ειδικό στη "δημόσια αρχαιολογία" ή στον "αρχαιολογικό σχεδιασμό", θα ήταν επίσης ένας τρόπος να δοθούν ευκαιρίες απασχόλησης στους πτυχιούχους και σε όσους έχουν καταρτιστεί σε αρχαιολογικούς κλάδους.

Για τον αρχαιολόγο, η ορθή και αναγκαία αναζήτηση όλο και περισσότερων επαγγελματικών δεξιοτήτων, προκειμένου να δημιουργήσει γόνιμες και άμεσες σχέσεις με το σύγχρονο πλαίσιο, δεν μπορεί να παρακάμψει τη διαδικασία της ιστορικής αξιολόγησης, η οποία ξεκινώντας από τη μελέτη και την τεκμηρίωση του υλικού, αποτελεί τη βάση και τον ίδιο τον στόχο του αρχαιολόγου, ο οποίος δραστηριοποιείται κυρίως στην ανάλυση και την προώθηση της πολιτιστικής αξίας.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ

Η διαδικασία μετάβασης από τη διαχείριση ενός περιουσιακού στοιχείου σε εκείνη της διαχείρισης ενός υπαίθριου χώρου έχει εμπλουτίσει τον ορισμό που δίνουμε στο αρχαιολογικό πάρκο. Το Αρχαιολογικό Πάρκο είναι επομένως:

μια εδαφική έκταση στην οποία έχει εντοπιστεί μια κυρίως αρχαιολογική αξία του χώρου, η οποία συνδυάζεται με την παρουσία ιστορικών, πολιτιστικών και περιβαλλοντικών αξιών, και αποτελεί αντικείμενο ενός σχεδίου για μια ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη, σε στενή συνεργασία με την τοπική κοινωνία

Αυτός ο ορισμός του Αρχαιολογικού Πάρκου αναπτύσσει τις προϋποθέσεις των Ευρωπαϊκών Συμβάσεων που σχετίζονται με την πολιτιστική κληρονομιά και τον χώρο, όπως η Σύμβαση της Μάλτας, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τον Υπαίθριο Χώρο και η Σύμβαση του Φάρο.

Ο ορισμός αυτός καθιστά δυνατή την υπέρβαση της αρχής της προληπτικής προστασίας, η οποία αποτελεί επίσης τη βασική αρχή της Σύμβασης της Μάλτας, ακριβώς επειδή στοχεύει στη διαχείριση των τροποποιήσεων και όχι των αποτελεσμάτων, στο πλαίσιο της οποίας η διατήρηση της αρχαιολογικής κληρονομιάς δεν αποτελούσε αναπόσπαστο μέρος των πολιτικών εδαφικής ανάπτυξης.

Το Σχέδιο και το Έργο ως εργαλεία για την υπέρβαση μιας αποκλειστικά δεσμευτικής λογικής και το μερίδιο των επιλογών των τοπικών κοινωνιών.

Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητο να σκεφτούμε την προστασία και την ανάδειξη της αρχαιολογικής κληρονομιάς στο πλαίσιο συνεκτικών πολιτικών διαχείρισης και σχεδιασμού του χώρου, και ως εκ τούτου, να θεωρήσουμε τον προγραμματισμό και τον σχεδιασμό ως μια κεντρική μέθοδο διακυβέρνησης.

Για την υλοποίηση της σύγκρισης μεταξύ πολλαπλών αναγκών, θεμάτων και αξιών που αφορούν σε ένα αρχαιολογικό πάρκο, με στόχο τον προσδιορισμό ενός κοινού σχεδίου δράσης, είναι απαραίτητο να εκπονηθεί ένα σχέδιο διαχείρισης του αρχαιολογικού πάρκου ικανό να ρυθμίσει, να διαχειριστεί και να προγραμματίσει τους μετασχηματισμούς του υπαίθριου χώρου που επιταχύνονται όλο και περισσότερο σήμερα.

Το σχέδιο αυτό δεν ανταποκρίνεται μόνο σε μια κατάσταση ανάγκης, αλλά πρωτίστως στην στόχευση να λειτουργήσει ο χώρος με αποτελεσματικότητα και προνοητικότητα.

Η συνεργασία μεταξύ των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή μπορεί να επιτρέψει τη ανταλλαγή απόψεων και την έναρξη συνεργειών που απαιτούνται για την επίτευξη των στόχων εκείνων που το άθροισμα των ατομικών δράσεων δεν μπορεί να επιτύχει.

Στο σχέδιο, οι σκοποί που σχετίζονται αυστηρά με τη διατήρηση και την εκπαίδευση πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την πολυπλοκότητα των αλληλεπιδράσεων των ανθρώπων μεταξύ τους και με το περιβάλλον, αναγνωρίζοντας ότι η προστασία, η διαχείριση και ο σχεδιασμός του υπαίθριου χώρου συνεπάγονται δικαιώματα και ευθύνες που αφορούν όλους τους πολίτες. Προφανώς, δεν πρόκειται να επισκιαστεί η ανάγκη προστασίας, η οποία σε ένα αρχαιολογικό πάρκο δεν είναι μόνο απαραίτητη και υποχρεωτική αλλά και ο ίδιος ο σκοπός της ύπαρξής του.

ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΤΠΕ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΕΥΕΛΙΞΙΑ

Η χρήση των εργαλείων ΤΠΕ οφείλει να αποτελεί εργαλείο για όλες τις φάσεις της έρευνας, της διαχείρισης και της ανάδειξης των αρχαιολογικών πάρκων, με ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη μιας

διαδικασίας λήψης συμμετοχικών αποφάσεων στις φάσεις σχεδιασμού, διαχείρισης και ανάδειξης των αρχαιολογικών πάρκων.

Για τους σκοπούς της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ διαφορετικών ειδικών στα στάδια του προγραμματισμού του σχεδίου και της υλοποίησής του, είναι απαραίτητο να χρησιμοποιούνται σαφείς, τυποποιημένες και διαμοιραζόμενες γλώσσες. Το ΣΓΠ (Σύστημα Γεωγραφικών Πληροφοριών) ως εργαλείο και όχι ως στόχος αποτελούν τη βάση για την ανταλλαγή πληροφοριών.

Σε αυτό το σενάριο, η συνειδητή χρήση των εργαλείων ΤΠΕ μπορεί να είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική στη δημιουργία δεσμού μεταξύ της κοινότητας και του πάρκου σε πολλαπλά επίπεδα, σύμφωνα με την έννοια των κοινοτήτων πολιτιστικής κληρονομιάς.

Μπορεί επίσης να ενισχύσει την προώθηση των επιστημονικών αποτελεσμάτων καθώς και των ίδιων των μνημείων, τα οποία συχνά είναι δύσκολο να γίνουν αντιληπτά από το κοινό. Η τεχνολογία, όταν χρησιμοποιείται για να ενισχύσει και όχι να επισκιάσει την πολιτιστική κληρονομιά, μπορεί να βοηθήσει το πάρκο παρέχοντας εκπαιδευτικές εμπειρίες που το καθιστούν τόπο παραγωγής και προβολής του πολιτισμού παράλληλα με τις εμπειρίες που αποκομίζει ο επισκέπτης και την εκπαίδευση.

Η χρήση των ΤΠΕ είναι επομένως θεμελιώδης για την ανάπτυξη οποιασδήποτε πολιτικής που πρέπει να ευνοεί την πρόσβαση στα αρχαιολογικά πάρκα στη λογική ενός "πάρκου ανοιχτού προς όλους".

Το σχέδιο διαχείρισης πρέπει να εγγυάται τη σταθερότητα, την αποτελεσματικότητα και τους οικονομικούς πόρους που απαιτούνται για την επίτευξη των στόχων της προστασίας και της ανάδειξης του αρχαιολογικού πάρκου. Προκειμένου να βελτιστοποιηθούν οι επενδυτικές και χρηματοδοτικές επιλογές που θα εφαρμοστούν σε αυτό, είναι απαραίτητη η αξιολόγηση των συνθηκών οικονομικής βιωσιμότητας, στην οποία προσδιορίζονται οι δαπάνες και τα έσοδα, ώστε να ποσοτικοποιηθεί η έκταση της ανάγκης για οικονομικούς πόρους που είναι απαραίτητοι για τη δημιουργία, τη βελτίωση και την αποτελεσματικότερη διαχείριση του αρχαιολογικού πάρκου.

Κατά την διαχείριση ενός αρχαιολογικού πάρκου θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ανάγκη αντιμετώπισης πολυάριθμων μεταβλητών που αλληλεπιδρούν σε μια περιοχή, δημιουργώντας ουσιαστικά την ανάγκη για προσδιορισμό συγκεκριμένων μεθόδων παρέμβασης κατά περίπτωση.

Είναι επομένως παραπλανητικό να σκεφτεί κανείς ότι θα μπορούσε να αναπτύξει κοινά εγχειρίδια, μεθόδους και κατευθυντήριες γραμμές που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν απαρέγκλιτα σε κάθε περιοχή, αφού προφανώς πρέπει να προβλεφθούν διαφορετικές "αποστολές" και διαφορετικές στρατηγικές που θα λαμβάνουν υπόψη το εκάστοτε πλαίσιο αναφοράς.

5

■ Στόχοι και κοινές προκλήσεις

5. ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΚΟΙΝΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Σε σχέση με τους στόχους του Έργου και την προαναφερθείσα κατάσταση προόδου, οι εταίροι του Έργου TRANSFER εξετάζουν τα διάφορα θέματα που εμπλέκονται στη διαχείριση και ανάδειξη της αρχαιολογικής κληρονομιάς και στις πολιτικές εδαφικής ανάπτυξης σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Οι εταίροι του Έργου TRANSFER, οι οποίοι μοιράζονται τα ίδια θεωρητικά δεδομένα, συμφωνούν, κατά τα αποτελέσματα του έργου, να εφαρμόσουν τις αρχές, τις μεθόδους και τις διαδικασίες που επεξηγούνται στο Κοινό Μοντέλο Βιώσιμης Διακυβέρνησης για Αρχαιολογικά Πάρκα, στις πολιτικές και τις δραστηριότητές τους για την έρευνα, τη διαχείριση και την ανάδειξη της αρχαιολογικής κληρονομιάς, καθώς και στην εδαφική ανάπτυξη.

Δεσμεύονται να δημοσιοποιήσουν τη στρατηγική σε όλες τις επικοινωνιακές τους δραστηριότητες και να εφαρμόσουν το Σχέδιο, που αναπτύχθηκε στο TRANSFER εντός πέντε ετών.

Δεσμεύονται να δημοσιοποιήσουν το Κοινό Μοντέλο Βιώσιμης Διαχείρισης για τα Αρχαιολογικά Πάρκα και να ενθαρρύνουν την εφαρμογή του, σε σχέση με την ενδογενή και εξωγενή κατάσταση, στο πλαίσιο των πολιτικών και των δραστηριοτήτων έρευνας, διαχείρισης και ανάδειξης της κληρονομιάς και της αρχαιολογικής και εδαφικής ανάπτυξης των χωρών τους ώστε να διασφαλιστεί η ευθυγράμμισή τους με τον στόχο του Έργου.

Δεσμεύονται να εφαρμόσουν το Κοινό Μοντέλο Βιώσιμης Διακυβέρνησης σε τουλάχιστον ένα Αρχαιολογικό Πάρκο στη χώρα τους εντός τριών ετών.

Δεσμεύονται να δημοσιοποιήσουν και να προωθήσουν, ανάλογα με τους ρόλους και τις δεξιότητές τους, την εφαρμογή των αρχών, μεθόδων και διαδικασιών που περιλαμβάνονται στο Κοινό Μοντέλο Βιώσιμης Διακυβέρνησης για τα Αρχαιολογικά Πάρκα στο πλαίσιο των πολιτικών και δραστηριοτήτων έρευνας, διαχείρισης και

ανάδειξης της αρχαιολογικής κληρονομιάς και της εδαφικής ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Δεσμεύονται να διαδώσουν το Κοινό Μοντέλο Βιώσιμης Διακυβέρνησης με την ένταξή του σε τουλάχιστον ένα έργο που υποβάλλεται στα Προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης εντός τριών ετών.

Το παρόν έγγραφο έχει υπογραφεί από όλους τους εταίρους του σχεδίου TRANSFER στην αγγλική του έκδοση.

Αυτό το έγγραφο συντάχθηκε με την οικονομική αρωγή της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το περιεχόμενο του παρόντος αποτελεί αποκλειστική ευθύνη των εταίρων του έργου TRANSFER και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αντικατοπτρίζει τη θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή/και των αρχών του προγράμματος ADRION.

Αυτό το έργο υποστηρίζεται από το πρόγραμμα Interreg ADRION που χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το ταμείο IPA II.

www.adrioninterreg.eu

Προϋπολογισμός έργου:
1.664.336,80 EUR

Χρηματοδότηση ΕΤΠΑ και ΜΠΒ II:
1.414.686,28 ΕΥΡ

Διάρκεια έργου:
1 Φεβρουαρίου 2020 – 31 Ιανουαρίου 2023

